

6. Хмільовська О. Основні тенденції розвитку православ'я в Україні в контексті національної безпеки. Стратегічні пріоритети. 2009. №4 (13). С. 64-66.
7. Григорович Л. Світоглядна парадигма українського православ'я // Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї. 2004. Вип. 5. С. 174.
8. Ігнатуша М. Історичний поступ українського православ'я: Пошук нової парадигми. Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. 2001. Вип. XIII. С. 1-19.
9. Скрипник Є.М. Міжконфесійні конфлікти на сучасному етапі демократичних перетворень. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 13-14 жовтня 2016 р. Чернівці. С. 76-80.

Яцюк В.

*студентка I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету.
Науковий керівник: д. і. н., професор кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ Грубінко А. В.*

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД БЕЗДЕРЖАВНИХ НАЦІЙ НА ПРИКЛАДІ ТУРЕЧЧИНИ (КУРДИ)

Проблематика бездержавних націй є не тільки не новою, але і супроводжувала світ протягом століть, оскільки в світі існувало і існує досі величезна кількість націй, які не мають власної держави, але, тим не менш, мають спільну мову, культуру, тощо. За часів, наприклад, імперій, такі нації були безпосередніми ініціаторами розпаду імперій, через те, що бажали бути вільними та незалежними.

Сьогодні, відповідно до міжнародного права, кожна нація має право на самовизначення. Однак принцип права нації на самовизначення, проголошений для надання їм незалежності, як виявилось, має і довгострокові наслідки, адже неможливо лімітувати кількість незалежних держав чи обмежити термін його дії, що зумовило проблему його трактування у сучасному світі.

У наш час, із поширенням технологій та політики відкритості інформації, дуже багато етносів, надихнувшись прикладом схожих груп у різних частинах світу, теж намагаються здобути свою незалежність, шляхом референдумів, еволюцій, тощо. Відповідно до цього, велика кількість існуючих держав намагаються втримати такі нації у кодонах свої держави, створюючи відповідні умови, але дуже часто, на жаль, некоректна політика держав по відношенню до таких націй призводить до конфліктів більш жорстокого характеру, що можна обачити на прикладі Туреччини, в якій етнічний конфлікт із курдськими народами із часом стає все більш глибоким, а відносини між народами стають все більш і більш неприязними.

Тому, розгляд даних відносин в межах вказаної держави являє собою необхідну умову для подальшого розуміння проблеми та її вирішення не тільки в межах Туреччини, але і в межах інших держав, де існують подібні конфлікти.

Дослідження проблеми бездержавних націй, а, тим більш, міжетнічні конфлікти на цьому ґрунті, не мають достатньої теоретичної бази, відсутній комплексний підхід у дослідженні цієї проблематики, будь-які дослідження

мають всезагальний характер та не мають індивідуального підходу. Сьогодні увага дослідників сконцентрована на вивченні таких основних проблем, як аналіз функціонування політичних націй, політизація етнічності, тощо. Проблема бездержавних націй порушується у працях таких учених, як В. Велімські, Т. Гарр, М. Гібернау, О. Картунов, А. Колодій, Я. Крейсі, О. Маруховська-Картунова, М. Мосс, Е. Сміт, В. Старосольський, В. Липинський, І. Лисяк-Рудницький та ін.

Метою дослідження є аналіз проблеми міжетнічного конфлікту із курдами в Туреччині, виявлення негативних та позитивних аспектів у врегулюванні цього питання, для регулювання подібних міжетнічних конфліктів.

Світ не можливий без конфліктів, а, якщо мова йде не лише о людину окрему, то конфлікти взагалі неминучі. За даними деяких дослідників [1], в ХХІ сторіччі існує більше 100 етносів, які хочуть відділитися від держави, в межах території якої вони перебувають або вимагають повної автономії та права на місцеве самоврядування, тощо.

Зрозуміло, що більшість існуючих націй, прагнучи залишити свої території незмінними, прописують це у конституції таким чином, що більшість побажань бездержавних етносів розглядаються як сепаративні дії або ті, що загрожують цілісності держави.

Відповідно до цього, якщо в одній країні постає ця проблематика досить гостро, то країни-сусіди, партнери, завжди стають на бік існуючої країни, хіба що це не вигідно їм з економічної, соціальної, тощо точки зору, оскільки, якщо дозволити одним націям створити свою автономію чи взагалі відокремитися, то зрозуміло, що багато подібних етносів будуть намагатися повторити це в межах іншої території.

Таким чином, бачимо, що *de jure* кожен етнос має право на автономію та визнання себе, а *de facto* – це лише формальність, оскільки збільшення прав меншин в межах якоїсь держави, рано чи пізно, призведе до негативних для країни наслідків, через це, держави, які мають у складі бездержавні етноси, особливо, якщо етноси досить великі, намагаються створити максимально комфортні умови для таких народів, і, зрозуміло, намагаючись максимально менше уваги приділяти питанням територіальної свободи.

Така зважена політика, на нашу думку, може покращити відносини в межах держави для таких етносів, але, нажаль, можливі і більш радикальні політичні рішення, які можуть призвести до неминучого та гострого конфлікту.

Так, прикладом подібного помірною конфлікту і нерозумної політики можуть бути каталонці в Іспанії, які, в даний момент, намагаються провести референдум що до відокремлення від Іспанії.

Прикладом же більш гострого конфлікту, навіть сепаратистської війни, може бути Туреччина та її конфлікт із курдами, які мешкають на її території.

Так, варто зауважити, що курди являють собою досить велику етнічну групу, якщо брати загалом, то вони являють собою чи не найбільший етнос, який не має власної держави, а їхня кількість досягає 30 мільйонів людей. Конкретно для Туреччини, це 20% від загальної кількості населення, зрозуміло, що така кількість населення (п'ята частина) повинна бути врахована в політиці країни.

Курдський конфлікт бере свій початок із Османської імперії, триває і до тепер, якщо брати конституцію Туреччини [5], статтю 10, то всі мають рівні

права на мову, свободу, тощо, але стаття 13 говорить про те, що і досягання на державний суверенітет, то країна має право, якщо необхідно, проводити радикальну політику, в даному випадку, уряд країни досить часто використовує цю статтю як виправдовування та обґрунтування своїх дій.

Тут можна згадати 2011 рік, коли прем'єр-міністр Турції Тайїп Ердоган просячи вибачення за масове знищення курдів у 1938 році (Дерсимська різанина) звернув увагу на те, що в цьому винні самі куди, які намагалися порушити суверенітет країни.

В цілому, вказаний етнос зазнавав утисків з боку турків досить довгий період і це продовжується і понині. Згідно із зазначеними вище (10 зокрема) статтями конституції, будь-яка людина має право на мову, але по факту, курдська мова не визнається урядом країни та повсякчас утискається та забороняється для публічного використання, більше того, курди не визнаються як етнос і вважаються гірськими турками.

Ясна річ, що така дискримінаційна політика призвела до того, що КРП (курдська робітничка партія) закликала народ курдів до партизанської війни із діючою владою держави. Так, війна триває вже майже століття, починаючи від розпаду Османської імперії.

Світове відношення та відношення населення турецької частини ж до даного конфлікту є теж не однорідним. Серед турків поширена думка, що війна курдів за незалежність підтримується Заходом (європейськими країнами - Францією, Великобританією, Німеччиною) з метою після створення незалежного Курдистану отримати доступ до розвіданих в цьому регіоні запасам нафти. В кінці 2011 сайт WikiLeaks опублікував відомості, що США з 2007 постачали Туреччину (на її прохання) розвідданими про курдських повстанців, які використовувались турками у військових операціях проти останніх. [3]

В даний час курдське питання є одним з ключових під час обговорення подальшої євроінтеграції Туреччини. Європа вимагає більшої регіоналізації та автономізації курдів, а також дотримання їх прав відповідно до європейських стандартів.

17 липня 2011 союз курдських неурядових організацій «Конгрес демократичного суспільства» оголосив про створення курдської автономії в складі Туреччини, яка досі не визнається.

Цікаво, що не дивлячись на те, що світова спільнота вимагає від країни збільшення прав для курдів, у той же час, вона не проводить жодних значних санкцій проти теперішніх утисків.

Варто також зауважити, що зі збільшенням утисків з боку Туреччини як в часі, так і в просторі, збільшується прірва відносин між народами, так курди сьогодні є найменш грамотними серед народів Турції, що викликає цювання з боку турецького населення, на що перші відповідають партизанськими діями проти других, сьогодні, врегулювати цей процес майже неможливо, через те, що різниця у відношеннях до питання є досить великою.

Європейські країни вважають, що заборона євроінтеграції для Туреччини як реакція на утиски прав людей, є вагомим аргументом у цьому питанні. На наше переконання ж, такі «санкції» є досить смішними порівняно із тим, що може втратити країна, якщо визнає курдів незалежними.

Отже, курдське питання в Туреччині – це гострий міжетнічний конфлікт, проблемою вирішення якого займається багато міжнародних організацій. Прикрим аспектом тут є те, що в плані бюрократичному, то виникають санкції, виступи, конференції присвячені вирішенню конфлікту, але на практиці курдське питання постійно відкладається або ігнорується через економічну, політичну, тощо невивідність. На прикладі даної країни можна побачити, як ігнорування міжетнічних конфліктів може призводити до патової ситуації, в якій вирішення конфлікту призведе до втрати позицій тої чи іншої сторони.

Також, зауважимо, що утиски, на практиці, бездержавних етносів – звична практика для держави, в склад якої входить даний етнос. Права та свободи цих меншин теоретично враховуються світовою спільнотою, але, в умові, що це не буде заважати економічному розвитку, тощо, певним країнам, які пов'язані із конкретним бездержавним етносом і т. д.

Прописані права не завжди можуть бути зваженими на практиці, тому, ми переконані, що світовій спільноті варто звернути увагу на даний аспект, який при відсутності його регулювання (наприклад, як в курдів), може призвести не лише до сепаратистської війни, але і до повномасштабної громадянської війни і закінчиться це великою кількістю жертв не лише військових, але і мирного населення.

Список використаних джерел

1. Quinn D. Self-determination Movements and Their Outcomes. *Peace and Conflict*. Boulder, CO: Paradigm Publishers, 2008. P. 33-38.
2. Панібудьласка В. Етнополітичний сепаратизм – поняття, зміст, форми і природа. *Наукові записки інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. К., 2009. Вип. 44: Курасівські читання-2009. 448 с.
3. Сміт Е.Д. Нації та націоналізм у глобальну епоху: пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. К.: Ніка-Центр, 2006. 320 с.
4. Старосольський В. Й. Теорія нації. Нью-Йорк; Київ, 1998. С. 126-144.
5. Энциклопедия кругосвет. Турция. Конституция Турецкой Республики. URL: <https://www.krugosvet.ru/node/42730?page=0,0>.

Natalia Fihun
*studentka V roku, Wydział Prawa,
Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny w Tarnopolu*
Promotor: Tatiana Podkovenko,
*doctor, Katedra Teorii i Historii Państwa i Prawa,
Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny w Tarnopolu*

INSTYTUCJA MEDIACJI: ZAGRANICZNE DOŚWIADCZENIA I UKRAIŃSKIE PERSPEKTYWY

We współczesnym procesie demokratyzacji stosunków społecznych wyraźnie wyodrębnia się priorytet zasad humanizmu, sprawiedliwości, dobra i moralności, wymagających poszukiwania jakościowo innych podejść do rozwiązywania konfliktów, skuteczniejszych sposobów osiągnięcia porozumienia między stronami konfliktu. Tylko takie społeczeństwo może uważać się za demokratyczne, gdy w każdej zwykłej osobie widzi wyjątkową osobę, dąży do zharmonizowania